

ส.ค.ส. ๒๕๔๐

* ระพี สาคริก *

หากย้อนกลับไปทบทวนสู่อดีตที่ชีวิตเราแต่ละคนผ่านพ้นมาแล้วน่าจะพบความจริงว่า ในแต่ละช่วงซึ่งปีเก่าจากไปโดยมีปีใหม่เข้ามาแทนที่ซึ่งธรรมชาติการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานธรรมชาติ มีเหตุมีผลเดือนสติมนุษย์ หลายคนนิยมส่งความสุขถึงกันจนถือเป็นธรรมเนียม โดยอาศัยสื่อ นานา ชนิด อย่างไรก็ตามถ้ามุ่งหวังให้บรรลุผลอย่างแท้จริง ควรมีสื่อจากใจถึงใจ ซึ่งสามารถกระทำ ได้ทุกโอกาสรวมอยู่ด้วย

ในเมื่อความหลากหลายคือสังขรณ์ของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน และในเมื่อมนุษย์มีจิตใจ เป็นรากฐาน คงต้องให้ความสำคัญแก่ความหลากหลายของความคิด ณ จุดนี้เราจึงพบว่า การส่ง ความสุขถึงกัน บ้างก็นำปฏิบัติโดยตระหนักถึงความสำคัญของน้ำใจซึ่งตนพึงมีต่อเพื่อนมนุษย์ บ้างก็กระทำด้วยการสำนึกในคุณความดีของอีกด้านหนึ่ง บ้างก็เน้นที่ผลตอบแทนในด้านวัตถุ แก่ตัวเองและพวก และบ้างก็เน้นที่ความสุขทางใจ

* ศาสตราจารย์

* อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

* อดีตกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ทบวงมหาวิทยาลัย

* อดีตกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

แม้ส่วนหนึ่งซึ่งใช้โอกาสนำเอาช่วงปีเก่า-ปีใหม่ มาเป็นเครื่องมือสร้างสื่อที่มีลักษณะ
แฝงไว้ด้วยเงื่อนงำ เพื่อหวังประโยชน์ส่วนตน ซึ่งบุคคลผู้เข้าใจถึงความหลากหลายของมนุษย์
ย่อมรู้ได้ จึงไม่ถือสาหรือยึดติดอยู่เพียงจุดใดจุดหนึ่ง ทำให้ไม่เกิดความทุกข์และผู้ซึ่งไม่ทุกข์จริง
ย่อมไม่หลงความสุขในด้านที่ตนได้รับจากสิ่งภายนอกจึงถือว่าเป็น "ผู้มีสติ" สามารถรู้เท่าทันต่อ
สิ่งต่าง ๆ ดังนั้นในด้านการปฏิบัติย่อมรู้ว่า "สิ่งใดควรหรือไม่ควรอย่างไร"

จากทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่เป็นจริงของสังคมปัจจุบัน ซึ่งทำให้หลายคนอาจรู้สึกว่
เลวร้ายยิ่งขึ้น จึงทำให้เกิดทุกข์ และนำไปสู่การดิ้นรนต่อสู้เพื่อหวังหาทางออก แต่ในที่สุด
ก็พบว่าไม่อาจแก้ไขอะไรได้จริงจัง ช้ำยังสะท้อนผลกลับมาทำให้ตนเจ็บตัวมากขึ้นด้วย ซึ่งจริง ๆ
แล้ว ภาวะเจ็บตัวจากผลการกระทำของตนก็คือระบบการเรียนรู้ซึ่งธรรมชาติได้มอบไว้ให้แก่ชีวิตทุกคน
มาแต่กำเนิด จึงหาใช้สิ่งเลวร้ายเช่นที่ความรู้สึกจากตนเองขณะที่กำลังเผชิญกับปัญหาไม่
หากเป็นสิ่งช่วยให้สามารถเข้าใจธรรมชาติในตัวเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น

แม้อาจมีบางคนยังละทิฐิได้ไม่ถึงระดับซึ่งช่วยให้หวนกลับมาองสู่อีกด้านหนึ่ง
ทำให้ยังคงสร้างภาพซึ่งตนประดิษฐ์ขึ้นจากกิเลสตัวเองต่อไปอีกว่า สามารถแก้ไขปัญหารื่องนั้น
เรื่องนี้ได้แล้ว โดยนำเอาภาพเฉพาะหน้ามาอ้าง ส่วนบุคคลผู้เข้าใจแล้วซึ่งเข้าใจได้จริงแล้ว
ย่อมมองเห็นลัทธิธรรมว่า "เพราะมีโอกาสสัมผัสและเรียนรู้ถึงความทุกข์แล้ว จึงช่วยให้คุณสามารถ
เข้าถึงความสุขที่แท้จริงได้ในที่สุด"

ความทุกข์จึงหาใช้สิ่งที่น่ารังเกียจไม่ ดังนั้นบุคคลผู้กลัวความทุกข์ ดังเช่นที่ชอบนำมาอ้าง
เพื่อหวังเรียกความสนใจ แทนการต่อสู้ด้วยลำแข้งตนเองอย่างทำทนาย จึงชวนให้อ่านได้ว่ายังคง
ห่างไกลต่อวิถีทางซึ่งพึงเข้าถึงความสุขอย่างแท้จริง

อนึ่ง หากมองเห็นได้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่ปรากฏขึ้น ไม่ว่าใครจะรู้สึกว่าเป็นดีหรือไม่ดีก็ตาม
ย่อมถือว่าเป็นอัมมะทั้งสิ้น ดังนั้นประเด็นซึ่งหยิบยกมากล่าวน่าจะสะท้อนให้เห็นถึง "อัมมะที่มี
ความกลัวเป็นเงื่อนงำแอบแฝงไว้ด้วย" ถึงกระนั้นก็หาใช่จะเป็นสิ่งเลวร้ายไม่ เพราะถ้ามองที่วิถี
การเปลี่ยนแปลงน่าจะพบว่า เป็นเพราะยังไปไม่ถึงจุดซึ่งสามารถหยั่งรู้ได้ครบถ้วนแล้วเท่านั้น

ในเมื่อรากฐานธรรมชาติเป็นสิ่งอิสระ แม้ในช่วงเวลาเดียวกัน จะทำให้มนุษย์ซึ่งดำรงชีวิต
อยู่ร่วมกันสะท้อนภาพความจริงให้เห็นเหมือนกันไม่ได้ แต่ถ้าอีกด้านหนึ่งสามารถมองจากรากฐาน
ที่อิสระยอมเข้าใจถึงความจริงว่า ในที่สุดทุกคนต้องไปถึงจุดซึ่งเป็นหนึ่งเดียวกันหมด อย่างไม่อาจ
ปฏิเสธได้

อย่างไรก็ตาม บุคคลผู้ซึ่งเข้าถึงความจริงระดับหนึ่งแล้วย่อมมุ่งทำงานอย่างไม่หวั่น
อีกทั้งมีการขยายขอบเขตเชื่อมโยงถึงได้ทุกเรื่องอย่างเป็นธรรมชาติจากรากฐานความรู้สึกของตน
แต่ผู้ซึ่งยังยึดติดมักมองด้วยความเข้าใจว่าเปลี่ยนไปทำเรื่องอื่น อย่างไรก็ตามผู้ที่นำปฏิบัติอย่าง
จริงจังช่วยให้รากฐานตนเปิดกว้างยิ่งขึ้น ย่อมทำงานอย่างมีความสุขและพบว่าการทำงานกับ
การพักผ่อนเป็นสิ่งเดียวกัน

ภายในรากฐานความรู้สึกของบุคคลผู้ซึ่งเข้าใจถึงแล้วย่อมรู้ได้ว่าเป้าหมายในการทำงาน ซึ่งเน้นที่เพื่อนมนุษย์โดยเฉพาะด้านซึ่งชีวิตยังด้อยโอกาสรวมถึงเขาเหล่านั้นคนรุ่นหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งชีวิตคนในด้านนี้มีธรรมชาติที่ต้องการความจริงใจจากอีกด้านหนึ่ง ย่อมมีเหตุผลช่วยให้สังคมสามารถสืบทอดตัวเองต่อไปได้อย่างมั่นคง

อย่างไรก็ตามในอีกด้านหนึ่ง ผู้นำปฏิบัติย่อมได้รับคุณค่าทางจิตใจจากผลสะท้อนซึ่งหวนกลับมาช่วยให้ตนมีโอกาสเรียนรู้ถึงสัจธรรมของทุกสิ่งทุกอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยถือแก่นแท้ของชีวิตตนเป็นเป้าหมายสำคัญ อันควรถือวาคือที่สุดแล้ว

ในขั้นนี้จึงใคร่ขออนุญาตฝากไว้ให้แต่ละคนนำไปใช้เป็นแง่คิด โดยที่หวังว่าน่าจะช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่อย่างมีความสุข และมีกำลังใจมุ่งมั่นทำงานสู่การสร้างสรรค์ต่อไปอย่างไม่ท้อแท้ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้น แม้ว่าสังคมจะไปถึงช่วงซึ่งต้องเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นอย่างไรก็ตามธรรมชาติของความคิดซึ่งถึงจุดหวนกลับมาจะถือวาคือความพร้อมแล้วในทุกด้านโดยเฉพาะด้านซึ่งถือวาคือรากฐานความสำเร็จโดยแท้ทุกสิ่งซึ่งปรากฏเห็นได้สัมผัสได้ไม่ว่าจะมีผลอย่างไรต่อเราแต่ละคน แม้สิ่งที่อยู่ใกล้ชีวิตตัวที่สุด หากเข้าใจได้ลึกซึ้งถึงรากฐานจริงย่อมช่วยให้เข้าถึงความสุขได้อย่างเป็นธรรมชาติ

จึงขออนุญาตหยิบยกตัวอย่างจากสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้กล่าวคือ ก่อนถึงช่วงซึ่งปีเก่ากำลังจะจากไปโดยมีปีใหม่เข้ามาแทนที่ ท่ามกลางบรรยากาศอันเป็นสัจธรรมของสังคมซึ่งมีเหตุการณ์ที่ให้โอกาสคนทั่วไปใช้พิจารณาเลือกสรรค์บุคคลซึ่งตนคิดว่าน่าจะมีความเหมาะสมเพื่อเข้าไปรับหน้าที่สมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนุญ หรือเรียกชื่อย่อว่า ส.ส.ร. ซึ่งมีการกำหนดวันเลือกตั้งต้นขึ้นในวันที่ 17 พฤศจิกายน ที่ผ่านมาทำให้บรรยากาศทั่วไปในสังคมมีการเคลื่อนไหวอย่างคึกคักอีกครั้งหนึ่งอีกทั้งยังมีกระแสเชื่อมโยงต่อมาจนถึงช่วงใกล้ปีใหม่

ก่อนหน้าถึงกำหนดดังกล่าวเพียง 4-5 วัน ผมมีโอกาสพบบุคคลที่เคยรู้จักกันโดยบังเอิญ และได้รับการบอกเล่าว่า สภามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งได้ประชุมกันและมีมติเป็นเอกฉันท์เลือกบุคคลกลุ่มหนึ่งจากสายวิชาการ เพื่อเสนอชื่อเข้าสู่สภาว่างรัฐธรรมนุญ ซึ่งมีชื่อผมรวมอยู่ด้วยและยังได้กล่าวต่อไปว่าเขาคงจะติดต่อทาบถามมาเองอีกครั้ง เพราะเรื่องนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจเมื่อรับฟังแล้ว ตนก็ไม่ได้พูดอะไรต่อไปอีก

ถัดจากนั้นมาอีก 2 วันก็มีคนโทรศัพท์จากมหาวิทยาลัยดังกล่าวมาถึงโดยที่แจ้งเรื่องให้ทราบจริง ๆ ขอทราบว่าจะยินดีให้เสนอชื่อหรือไม่ ตนจึงตอบกลับไปด้วยสุภาพและให้เหตุผลชัดเจนที่สุดว่า

“ผมขอขอบคุณที่กรุณาให้เกียรติและความไว้วางใจ แต่ตนคิดว่า ประสบการณ์ชีวิตเท่าที่ผ่านมาสิ่งต่าง ๆ มานานพอสมควรได้ช่วยให้เรียนรู้จนกระทั่งวิถีความคิดหวนกลับมามองเห็นประโยชน์จากอีกด้านหนึ่งซึ่งเป็นสัจธรรมแล้ว แทนที่จะมุ่งความสำคัญสู่ด้านบนเช่นบุคคลผู้ซึ่งยังไม่มาถึง ทำให้เชื่อว่าถ้ายืนอยู่บนวิถีทางด้านนี้แล้ว น่าจะช่วยให้รากฐานตนเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น และสามารถทำงานได้ทั้งในมุมกว้างอีกทั้งอิสระ ส่วนการคิดถึงประโยชน์สุขของส่วนรวมนั้นบน

วิถีทางดังกล่าวย่อมมีเป็นธรรมชาติอยู่แล้ว จึงได้รับความสุขจากการทำงานด้วย”

จึงขอเสนอให้พิจารณาหาคนรุ่นหลังน่าจะเหมาะสมกว่าส่วนตนเองขอเน้นการทำงานลงสู่ด้านพื้นดินต่อไปอีก หากต้องการใช้อะไร ถ้าเห็นว่าอยู่บนพื้นฐานที่อิสระจริงแล้วยินดีรับใช้ทุกเรื่อง ขอย้ำได้ทำให้ต้องถอยกลับไปติดอยู่กับอะไรอีก

เท่าที่กล่าวมาแล้วน่าจะมีความชัดเจนพอให้สรุปได้ว่า ผมปฏิเสธที่จะขึ้นไปอยู่ด้านบนอีก และจริง ๆ แล้วในอดีตที่ผ่านมาจะพบว่า คนได้ปลดตัวเองออกมาสู่อิสระแทบทุกเรื่อง แม้ในแต่ละช่วงอาจมีคนคิดและมองว่า เป็นเพราะเหนื่อยมากแล้วบ้างอายุมากแล้วบ้าง ก่อนที่จะเห็นผลต่อไปว่า หลังจากปลดตัวออกมาแต่ละช่วง กลับมีคนมาหากว้างขวางมากขึ้น และมาขอความร่วมมือด้วยงานอย่างหลากหลาย ซึ่งตนก็พิจารณาให้จากใจที่เปิดอยู่ตลอดเวลา แต่สิ่งสำคัญซึ่งหลายคนยังไม่ออกก็คือ นี่คือนิเวศที่ช่วยให้ตัวเองเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง จากรากฐานตนซึ่งมีความลุ่มลึกยิ่งขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

จากช่วงเวลาดังกล่าวแล้วซึ่งผ่านพ้นมาจนกระทั่งคืนวันที่ 17 ธันวาคม ผมก็เดินทางขึ้นไป ร่วมกิจกรรมสัมมนาวิชาการเกี่ยวกับเรื่องพัฒนาคุณภาพคน ซึ่งจัดโดยคณะวิจิตรศิลป์ของมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ พอเดินทางไปถึงก็มีหลายคนบอกว่า มีหนังสือพิมพ์จากกรุงเทพ 4 บางฉบับรายงานข่าวว่า ชื่อผมได้รับการเสนอเข้าไปสู่การพิจารณาคัดเลือกให้เป็นสมาชิก ส.สร. “ทันทีที่รับฟัง ทำให้รู้สึกสับสน” เนื่องจากมีรายละเอียดที่ทาบทามถึงตัวซึ่งก็ได้ตอบปฏิเสธไปแล้ว พร้อมทั้งชี้แจง เหตุผลไปให้เข้าใจค่อนข้างชัดเจนด้วย

จึงสันนิษฐานได้เป็นสองทางว่า ฝ่ายเจ้าของเรื่องอาจไม่เข้าใจเหตุผลที่ชี้แจงแล้วจึงเสนอไป แต่ประเด็นนี้คงไม่น่าจะเป็นไปได้เพราะก่อนเสนอจะต้องส่งแบบฟอร์มมาให้เจ้าตัวกรอกข้อมูล รายละเอียดตามระเบียบเสียก่อนซึ่งก็ไม่ปรากฏ ส่วนอีกทางหนึ่งอาจสืบเนื่องมาจากคนของหนังสือพิมพ์ ฉบับที่รายงานข่าวได้กระทำลงไปก่อนที่จะพบว่าข้อมูลมีความสมบูรณ์ครบถ้วนแล้วแต่เกิดจาก “ความอยากได้ข่าว” จึงกระทำลงไปอย่างขาดความรับผิดชอบ ทำให้สามารถเรียนรู้สังขรณ์ข้อหนึ่ง ว่า “ความอยากของมนุษย์เป็นสิ่งทำลายความรับผิดชอบ ตามหน้าที่ของความเป็นมนุษย์ซึ่งควร จะมีความสมบูรณ์ครบถ้วนยิ่งขึ้น”

อนึ่ง แม้ว่าจะทำให้รู้สึกสับสน แต่แทนที่จะมุ่งวิถีความคิดไปยังประเด็นที่ว่า “ทำให้ตนมีส่วนรับผลเสียหาย” กลับมองเห็นภาพและคิดได้ถึงอีกด้านหนึ่งว่า น่าจะถือเป็นวิถีทางซึ่งช่วยให้ตน ได้รับประโยชน์สุข เพราะแทนที่จะหลงโทษคนอื่นเช่นแต่ก่อน หรือเสมือนยังเป็นเด็ก ยิ่งในช่วงซึ่งปีเก่าจากไปโดยมีปีใหม่เข้ามาแทนที่ แม้สิ่งนี้เป็นประเด็นหนึ่งแต่ก็น่าจะถือว่ามีคุณค่ายิ่ง “ดังเช่นหลักธรรมได้ชี้ไว้ให้มองทุกสิ่งในดานดี” แต่การณ์จะถึงได้ยอมเกิดจากการนำปฏิบัติบน พื้นฐานความเป็นตัวของตัวเองอย่างต่อเนื่องและมั่นคงอยู่ได้ โดยมีอีกด้านหนึ่ง ซึ่งนำทุกสิ่งทุกอย่าง ที่ตนพบว่าเป็นปัญหามาค้นคิดหาความจริงและทางออกให้ถึงที่สุด

